

פרשת ויצא

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

יעקב בורח מביתו לחרן מפני כעסו של עשו אחיו • בפרשה זו אנו מתוודעים לטלטולי הדרך ולחלומו המופלא של יעקב • למגוריו בבית לבן אחי אימו • מגורים אלו והנישואין לשני בנותיו לאה ורחל מביאים בסוף לבריחה מפני לבן

יעקב אבינו היטה גם הפעם אוזן לדברי רבקה אמו. הוא בורח מן הבית מפני כעסו של עשו אחיו הזומם להורגו לאחר שנטל ממנו את ברכותיו של יצחק אביהם. בדרכו לחרן, מקום מגורי דודו הרשע לבן, אחי אמו, חונה יעקב בבית מדרשם של שם ועבר ולומד תורה במשך 14 שנה. רק לאחר שהתחזק ומילא את מצבריו הרוחניים הוא יוצא אל מקום גלותו, בו נכוננו לו הרפתקאות רבות, כפי שנקרא להלן.

חלום יעקב

במסעו הוא מגיע להר המוריה ופתאום, באופן מכוון מלמעלה, החלה השמש לשקוע ויעקב נערך לשנת הלילה. "...ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, וישכב במקום ההוא". בשנתו הוא חולם חלום; "...והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלוקים עולים ויורדים בו".

היו אלה המלאכים שליוו אותו בדרכו. כיון שעמד לצאת את הארץ נפרדו ממנו מלאכי ארץ ישראל והצטרפו אליו מלאכי חוץ לארץ ללוותו. אז זוכה יעקב, לראשונה בחייו, לגילוי ה' בנבואה. לפני עוזבו את ארץ כנען, מבטיח לו הקב"ה כי עוד ישוב אליה והוא זרעו יירשנה - "...הארץ אשר אתה שוכב עליה (קיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל תחתיו - רש"י) לך אתננה ולזרעך. . . ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", כמו כן מבטיח לו הקב"ה כי ישמור עליו בכל דרכיו.

יעקב מתעורר משנתו כשהוא חש את הקדושה האופפת את המקום - "...אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים". ביודעו את הסכנות האורבות לו בחוץ-לארץ הרי הוא נודר נדר כי אם ישוב לבית אביו כשהוא שלם בגשמיות וברוחניות, יתן עשירית (או חמישית) מכל אשר לו לה'.

יעקב בבית לבן

כשהוא מחוזק בהבטחת הי ושמירתו נעשה יעקב קל רגלים ומגיע אל אחת הבארות בסמוך לחרן. הוא פוגש את רועי הצאן ומתעניין לשלום דודו, לבן.

עודו מדבר עמהם ורחל בת דודו הגיעה אל הבאר. מיד ניגש יעקב ומושיט לה עזרה, הוא גולל את האבן הגדולה מעל פי הבאר, דבר שנעשה בכל יום רגיל על-ידי כל הרועים יחדיו. לאחר שיעקב מציג את עצמו רצה רחל אל ביתה ומודיעה על דבר בואו של האורח. בתחילה מקבל לבן את יעקב בשמחה. הוא עדיין זוכר את ביקורו של אליעזר, עבד אברהם, שהביא עמו עשרה גמלים טעונים בכל טוב. בלית ברירה, לאחר שהוא מגלה כי יעקב בא בידיים ריקות, הוא מכניס את קרוב משפחתו לביתו.

יעקב אינו אוכל לחם חינם בבית לבן. שבע שנים הוא רועה ומטפל בעדרי הצאן ובתמורה מבטיח לו לבן את רחל בתו. אולם בהגיע היום המיוחל מכין לו לבן תחת החופה את בתו לאה, במקום רחל. יעקב מוחה בפניו: "למה רימיתני"? אך זה משיבו בשיוון נפש: לא ייעשה כן במקומנו לתת את הצעירה (רחל) לפני הבכירה (לאה)..."

פרשת ויצא

לא נותר לו ליעקב אלא לעבוד עוד שבע שנים, כדרישת לבן, עבור רחל. בינתיים נולדים ליעקב בנים מלאה ומן השפחות בלהה וזלפה: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, דן, נפתלי, גד, אשר, ישכר, זבולון והבת דינה.

במשך כל אותו זמן לא ילדה לו רחל, עד ש"ויזכור אלוקים את רחל וישמע אליה אלוקים ויפתח את רחמה". לבנה קראה רחל "יוסף", בתקוה כי "יוסף ה' לי בן אחר".

לאחר לידת יוסף ובסיומן של 14 שנות עבודה מודיע יעקב ללבן כי ברצונו לשוב אל מקום מגורי הוריו. לבן, אשר צאנו גדל לבלי הכר בזמן שהותו של יעקב והוא השכיל להבין כי הברכה באה בגלל יעקב, מנסה להניאו מהחלטתו. ומציע כל שכר שרק ירצה תמורת עבודתו אך יעקב מסרב; "ועתה מתי אעשה גם אני לביתי-?" הגיע הזמן שאדאג לעצמי ולמשפחתי.

לאחר הפצרות רבות הושג ההסכם לפיו יעקב ישאר ויקבל את כל הכבשים הנקודים והטלואים תמורת עבודתו. כדי להרבות את הכבשים המגיעות לו היה יעקב פוצל מקלות ומניחן בשקתות המים. המראה היה משפיע על הכבשים ומהם היו יוצאים וולדות בעלות כתמים דוגמת המקלות. לבן ניסה להוליך את יעקב שולל תוך שהוא משנה את פרטי ההסכם ומחליף את סוג הכבשים. אך ללא הועיל: "ויפרוץ האיש (יעקב) מאוד מאוד, ויהיו לו צאן רבות ושפחות..."

הברחה

יום אחד שמע יעקב את בני לבן מסתודדים ביניהם בטענה כי הוא, יעקב, השיג את כל עושרו מאביהם. הוא גם מבחין שפני לבן אינם כתמול שלשום. סימנים אלו אותנו לו כי הגיע השעה לצאת מן המקום. כהמשך לכל אלה מתגלה אליו מלאך האלוקים ומצוה עליו: "קום צא מן הארץ ושוב אל ארץ מולדתך".

יעקב קורא לרחל ולאה ומספר להן על תוכניותיו. בהזדמנות ראשונה, כאשר לבן מתרחק מביתו על מנת לגזוז את הצאן, בורח יעקב עם משפחתו.

לבן אינו מוותר, ובהגיע אליו הידיעה על בריחת יעקב הוא רודף אחריו ומשיגו. אולם, עוד בדרכו מזהיר אותו האלוקים; "השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע". לא פלא כי לבן משנה את טון דיבורו ומתלונן רק על הברחה הפתאומית ללא כל הודעה מוקדמת. הוא גם טוען שפסלי העבודה-זרה שלו נגנבו ממנו והוא מתחיל לחפשם בין כלי יעקב אך לשוא. הפסלים היו מוחבאים היטב על-ידי רחל בתו, שרצתה להפרישו מעבודה-זרה. הרדיפה והחיפושים הטורדניים מפירים את שלוותו של יעקב והוא מתרעם על לבן. האם זה היחס שמקבל פועל מסור שעבד עשרים שנה בתנאים קשים "ביום אכלני חורב (חום) וקרח בלילה ותידד שנתי מעיני". ובפרט ש"ותחלף את משכורתי עשרת מונים".

בסופו של דבר כורתים יעקב ולבן ברית ביניהם ומעמידים גל-עד לזכרון ועדות. יעקב ומשפחתו הגדולה ממשיכים בדרכם לארץ כנען. יעקב אינו שוכח את סיבת יציאתו מן הארץ והוא מתכוון לקראת המאורעות הבאים, עליהם נקרא בפרשת השבוע הבא.

פרשת ויצא